

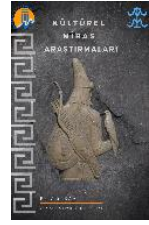


Kültürel Miras Araştırmaları

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/kulmira>

<https://www.kulmira.com/>

e-ISSN 2687-6094



Halk Hekimliğinden Yapay Zekâ Hekimliğine: Tıpta Halk Hekimliğinin Yeniden Kurgulanması Üzerine Bir Değerlendirme

Recep KOÇAK*¹ 

¹Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Halkbilimi Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi

Anahtar Kelimeler

Halk Hekimliği
Modern Tıp
Yapay Zekâ Hekimliği

ÖZ

Bu makalede, halk hekimliğinin yüzyıllar boyunca doğanın ampirik gözlemlenmesiyle oluşan, değişen dönüşen, işlevsel olduğu ölçüde gelecek nesillere aktarılan yapısından hareketle modern hekimlik ve yapay zekâ hekimliği karşısındaki dönüşümleri ve yeniden kurgulanması değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, geleneksel hekimliğin hasta ve hastalığı algılama felsefesi, sağaltma pratikleri ile modern ve yapay zekâ hekimliğinin hasta ve hastalığı karşı sağaltma pratikleri mukayese edilmiştir. Çalışmada sonuç olarak geleneksel hekimliğin modern hekimliğin sağaltma yöntemleriyle birçok yönden çatışma yaşadığı, yapay zekâ hekimliğiyle ise şaşırtıcı bir şekilde birçok yönden benzerlik teşkil ettiği, hastalığı sağaltmaya yönelik yaklaşım ve felsefelerinin benzer olduğu görülmüştür.

From Folk Medicine to Artificial Intelligence Medicine: an Assessment of The Recreation of Folk Medicine in Medicine

Keywords

Folk Medicine
Modern Medicine
AI Medicine

ABSTRACT

In this article, the transformation and reconstruction of folk medicine against modern medicine and artificial intelligence medicine is evaluated based on the structure of folk medicine formed by empirical observation of nature over the centuries, changing, transforming, transferred to future generations to the extent that it is functional. In this context, the philosophy of patient and disease perception of traditional medicine, the practice of healing and the practice of modern and artificial intelligence medicine against patient and disease have been compared. As a result, the study found that traditional medicine conflicts in many ways with modern medicine's survival methods, while artificial intelligence medicine is surprisingly similar in many ways, and its approaches and philosophies to cure the disease are similar.

1. GİRİŞ

Başlangıçtan günümüze hekimliğin tarihine baktığımız zaman; geleneksel, modern ve yapay zekâ hekimliği olmak üzere başlıca üç halka etrafında kronolojik olarak hasta ve hastalık karşısında sağaltma pratiklerinin insan hayatına hâkim olduğu görülmektedir. Bu bağlamda insanlığın tarihiyle yaşıt olan hekimlik ve buna bağlı sağaltma pratikleri; yüzyıllar boyunca biriken, değişen, dönüşen işlevsel olduğu ölçüde nesilden nesile aktarılan, tam anlamıyla insanın daha uzun ömürlü olmasını amaçlayan, dinamik içerikler kompozisyonudur (Özdemir, 2017). Dolayısıyla, hastalığın tanı, tedavi veya önlenmesinde dinamik içerikler kompozisyonu olan hekimliğin ve buna bağlı sağaltma pratiklerinin kendilerine özgü bir öğretileri, sağaltma sistemleri ve felsefeleri bulunmaktadır.

Yüzyıllar boyunca doğanın ampirik gözlemlenmesiyle oluşan, değişen, işlevsel olduğu ölçüde gelecek nesillere aktarılan, yeniden yorumlanan geleneksel hekimliğin; 19.yy'da Sanayi inkılabıyla birlikte makine teknolojilerinin sağaltma pratiklerine dahil olmasıyla başlayan modern hekimlikten ve makine öğrenmesine dayalı yapay zekâ hekimliğinden; farklılıkları olduğu gibi benzerlikleri de bulunmaktadır. Dahası geleneksel hekimliğin; modern ve yapay zekâ hekimliğinden salt farklılık ve benzerliklerin ötesinde karşılıklı etkileşimlere dayanan pratik, esnek ve dinamik bir yapısı bulunmaktadır.

Bu bağlamda; bu çalışmada modern ve yapay zekâ hekimliği bağlamında; geleneksel hekimliğin, pratik, esnek ve dinamik yapısından hareketle yeniden kurgulanması tartışılacaktır. Bir başka ifadeyle halk hekimliğinin geleneksel bilgi ve deneyim belleğinin teknolojik gelişmelerle birlikte durumu, geçmişin işlevsel olduğu ölçüde değerli olduğu (Özdemir, 2017: 208) paradigmasından hareketle modern tıp ve yapay zekâ hekimliği içerisinde halk hekimliğinin yeniden kurgulanması irdelenecektir.

1. Halk Hekimliğinin Özellikleri, Yaklaşımları ve Sağaltma Pratikleri

Halk hekimliği veya geleneksel tıp; sağlık ve hastalığa ilişkin bilgi ve uygulamaların kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla oluşan, her aktarımıyla birlikte yeniden üretilen (Kaplan, 2011: 151) insanlık tarihiyle yaşıt, geleneksel bilgi ve tecrübeler bütünüdür. Bir başka ifadeyle halk hekimliği veya geleneksel tıp; psikik bir varlık olarak insanoğlunun hastalıklar karşısında; dinsel, büyüsel sağaltma pratiklerinin yanında, tabiatı ve tabiat olaylarını gözlem ve keşiflerinin bir çıktısı olarak yüzyıllar boyunca uygulanıp aktarılan bilgi, birikim ve tecrübeler toplamıdır.

Bu bakımdan bilgi, birikim ve tecrübeler toplamı olan halk hekimliği; nesilden nesile aktarılan geleneksel bilgilerin, kendi doğasında geleneksel bilgi belleğinde muhafaza edildiği, hastalık önleme ve sağaltma pratikleridir. Aktarılan bu bilgilerin işlevsel olmasının yanında dinamik bir yapısı da bulunmaktadır (Özdemir, 2018). Nesilden nesile aktarılan sağaltma pratikleri, geleneğin yeni buluşlarıyla birlikte

zenginleşerek dinamik ve işlevsel yapısını son derece diri tutmuştur. Dolayısıyla halk hekimliği; doğanın tıpkı kendini yenilemesi gibi yüzyıllar boyunca kendini yenileyerek kimi zaman inançlarla örülü dinamik ve işlevsel yapısını koruyan, kollayan, üreten ve aktaran holistik algılamalar bütünüdür.

Bu holistik yapının sağaltma yaklaşımlarına, özelliklerine, hasta ve hastalığı ele alış biçimine baktığımız zaman; geleneksel toplumlarda, insanların yaşadığı coğrafi şartlara, inanç kabullerine ve doğayı algılama biçimlerine göre kültürün bir parçası olarak ortaya çıkan halk hekimliğinde; hastalığın tedavi edilme sürecinde, tamamen tıbbi usullerle tedavi edilen hastalıklar, yarı tıbbi bir şekilde otlar ve köklerle yapılan sağaltmalar, hem tıbbi hem de büyüsel bir şekilde tedavi edilen hastalıklar ve yalnızca büyüsel bir şekilde tedavi edilen hastalıklar olmak üzere dört yöntem uygulandığı değerlendirilmektedir (İrgil, 2014: 8).

Halk hekimliğinin Dünya genelinde en eski hastalık sağaltıcıları olarak kabul edilen şamanlar-kamlar; bir tür trans halinde ruhlarla bağlantıya geçerek hastalığın tedavi edilme sürecinde önemli bir rol oynamışlardır (Şener, 2003: 38). Bu bağlamda hastalık durumunu kötü ruhların insan vücuduna zarar vermesi ve ruhun bedenden kaçması olarak algılayan şamanın olarak algılayan şamanın (Öger; Gönel, 2011) tedavi yönteminin geniş ve çeşitli olması onun bir tabip kadar yöntem kullandığını göstermektedir. Tedavi sürecinde kullandığı otlarla, köklerle, özel çaylarla, yaraya konulan lapalarla, merhemlerle beraber masajlardan, ter banyolarından da yararlanan şaman; bütün bunlar yeterli olmadığı durumlarda başta 'emme' olmak üzere farklı yöntemler de kullanmıştır. Bununla birlikte emme yönteminin en eski sağaltma pratiği olduğu bilinmektedir. Emmeye dayalı sağaltma pratiğinden sonra hastanın sağalıp sağalmadığını kontrol etmek için şaman, elini hastanın vücuduna dokunmadan gezdirir. Eğer hastanın vücudundan titreşim ve ısı yayılmazsa, kötü ruhların bedenden çıkarıldığına yorumlanır. Titreşim ve ısı ile vücudun hasta olduğunu bilmek şamanlara mahsus bir tedavi sistemidir (Bayat, 2006: 253).

Titreşim ve ısı yoluyla vücudun hasta olup olmadığının kontrol edilmesi; geleneksel hekimliğin en önemli özelliği olan hastanın bütüncül olarak kabul edilmesinin bir sonucudur. Ruh-beden birlikteliği, dolayısıyla bedensel bir rahatsızlığın aynı zamanda ruhsal kökenli olduğunun düşünülmesi; inançlara bağlı sağaltma yönteminin doğmasına neden olmuştur. Hastayı bütüncül olarak kabul eden şamanlar; hastalığın oluşum sürecinde doğa olaylarını gözlemleyerek güneşin doğuşu, batışı, yağmur, fırtına ve kuraklığın sadece dış dünyada değil aynı zamanda bedenin içinde de meydana geldiğini düşünmüşlerdir (Mansur, 2016: 285).

Bilinen en eski yöntemlerden biri de ateşle tedavi yöntemidir. Hastalık yerlerinin yakılması ile ağrıların ortadan kaldırılması ve iyileştirilmesi amaçlanmaktadır. Yakılan yerlere iğne batırmakla da tedavi etmek mümkündür. Ayrıca şamanların tedavi yöntemine göre insan vücudu onun ellerinde ve kulaklarında yazılıdır. Beden parmakları veya parmaklar bedeni örnek olarak

yaratılmıştır. Parmakların her biri iç organlardan birini veya birkaçını temsil eder. Baş parmak; beyin ve boğaz faaliyetinden sorumludur. Küçük parmak, elden, orta ve büyük parmak ayaklardan, elin ortası bağırsaklardan, baş parmağın temeli akciğer ve kalpten sorumludur. Bunun gibi elin içi diğer iç organları temsil ettiği için organların ağrması durumunda elin içindeki veya parmaklardaki uygun yerlere iğne batırmakla ağrılar ortadan kaldırılmaktadır (Bayat, 2006: 252-263).

Halk tıbbının kapsamı ve içeriği, en geniş anlamda teorik temelleri, bitkisel ve mineral terapileri, yiyecekleri ve ritüelleri içermektedir (Arseculeratne, 2002: 4). Coğrafi keşiflerle birlikte Avrupalılar birçok yeni bitkiyle tanışmışlardır. Bugün kullanılan çoğu ilacın teşekkülü geleneksel tıp uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Günümüzde hâlâ yeni ilaçların keşfi amacıyla geleneksel tıpta kullanılan bitkiler araştırılmaya devam etmektedir. Hayvanların davranışlarını gözlemleyerek tedavide kullanılabilecek yeni bitkiler keşfedilmektedir. Söz gelimi, Peru ormanlarındaki vahşi hayvanların hastalandıklarında ateş ağacının kabuklarını pençeleriyle koparıp yediklerinden hareketle ateşli hastalıkların tedavisinde ilaçlar yapılmıştır (Mat, 2010). Bu bağlamda geleneksel hekimlik; birikim, deneyim ve yeniden yorumlanma odaklıdır. Geleneksel hekimliğin; inançlarla örülü, hastaya bütüncül yaklaşan ve kişiye özel tedavi yöntemleri kullanan, hastalıklarla barışık ve kesin sonuç alabilmek için birçok sağaltma pratiği geliştirilen, sağaltma sırasında birden fazla yöntem kullanılan bir yapısı bulunmaktadır.

2. Tıpta Modern Hekimlik Dönemi ve Geleneksel Hekimlik

Modern Tıp, 19.yy'ın başında hekimlerin klinik deneyi mümkün kılan, teknolojik gelişmelerle birlikte hasta ve hastalık kavramları üzerine yoğunlaşmaları üzerine ortaya çıkmıştır. I. Sanayi inkılabıyla birlikte, modern tıbbın doğuş şartları düşünüldüğünde, makine teknolojilerindeki gelişmeler, modern tıbbın yaklaşımlarını belirlemede öncü rol oynamıştır. Tıbbi deney imkânına makine teknolojileriyle birlikte kavuşan modern veya Batı tıbbının (Foucault, 2002: 17-32) kullandığı ölçütler, yaklaşım ve sağaltma teknikleri, hastaya ve hastalığa bakış açısı, beslendiği kaynaklar, çatışma unsurları, çözümlenme teknikleri, sonuç ve önerileri bağlamında geleneksel hekimlikle mukayese edildiğinde; mukayesenin sonuçları bağlamında oldukça girift, karmaşık, senkronik ve diyakronik yapı ve çözümlenmelerin, benzerlik ve farklılıkların olduğu görülmektedir. Her şeyden önce Sanayi İnkılabına kadar terminoloji bağlamında 'Hekimlik' çatısı altında toplanan bütün bu sağaltma ve pratikler; makine teknolojilerinin hekimlik alanında kullanılmasıyla birlikte bir yol ayrımına tabi tutularak 'Geleneksel ve Modern' olmak üzere yeniden düzenlenmiş ve tıbbi literatürde yer almıştır.

I.Sanayi İnkılabı öncesi doğayla çatışan geleneksel tıp; sanayi inkılabından sonra modern tıpla çatışmıştır. Doğanın kendini kolaylıkla sunmaması, hangi bitkilerin hangi hastalıklara iyi geldiğinin uzun uğraşlar sonucu elde edilmesi, geleneksel hekimliğin doğayla çatıştığını

göstermesi açısından bu perspektifle yorumlanabilmektedir. Öte yandan 18.yy'ın sonlarından itibaren makine teknolojilerinin sağlık alanında kullanılmasıyla birlikte modern tıpla çatışan geleneksel tıp; bu çatışma sonucunda hem modern tıbbi beslemiş, hem modern tıptan beslenmiş hem de kimi unsurlarını, inançlarla örülü sağaltma pratikleri gibi yaklaşımlarını modernite karşısında feda ederek günümüzde de insan hayatına egemen olmaya devam etmiştir.

Bu bağlamda geleneksel bilginin değişim ve süreklilik, aktarım ve dinamik mantığı içerisinde; tıpkı uzay boşluğunda seyreden bir uzay aracının kapsül bırakması gibi modern tıpla birlikte halk hekimliği de inanç kapsülünü geçmişte bırakarak kimi uygulamalar ve bitkisel tedavilerle örülü yapısını geleceğe taşımıştır. Öte yandan modern hekimliğin hastalık sağaltmada tavsiye ettiği veya zorunlu koştuğu hemen hemen bütün ilaçlar, orijininde geleneksel bilgi ve deneyimlerin doğayla çatışması sonucu elde edip halk hekimliği literatürüne aktardığı bitki özlerinin laboratuvar ortamında yeniden düzenlenmesi sonucu oluşmuştur. Dolayısıyla makine teknolojisini bir kenara bırakırsak modern tıba el veren geleneksel hekimliktir. Öte yandan modern farmakoloji literatüründe yer alan apranax, parol, gripin, vermidon gibi ilaçlar bugün artık gelenekleşerek geleneksel hekimliğinin sınırlarında kabul edilmektedir. Dolayısıyla burada oldukça karmaşık, çift yönlü, girift bir yapıdan söz edilmektedir. Adeta bir bumerang gibi geleneğin özünden çıkan bilgi ve tecrübeler, modern tıbbi beslemiş; modern tıbbın makine teknolojileriyle birlikte laboratuvar ortamında elde ettiği ilaçlar ise zamanla gelenekleşerek yine geleneğin özüne dönmüştür.

Modern ve geleneksel hekimliğin karşılaştırması bağlamında bir başka husus; günümüzde modern hekimliğin makine teknolojileriyle birlikte birçok imkânının olmasına rağmen kimi durumlarda özellikle kanser gibi hastalıkların tedavisinde yetersiz ve etkisiz kalmasından kaynaklanan problemlerdir. Kanser gibi hastalıkların sağaltımında yetersiz ve etkisiz kalan modern tıp karşısında insanlar; geleneksel halk hekimliği uygulamalarına yönelmişlerdir. Modern tıbbın 'alternatif tıp' olarak nitelendirdiği geleneğin sağaltma pratikleri, günümüzde oldukça popüler bir hale bürünmesinde modern tıbbın hasta ve hastalığa karşı yaklaşımları, kimi durumlarda yetersiz ve etkisiz kalması gibi problemler sayılabilmektedir.

Diğer yandan modern hekimliğin; hastaya ve hastalık durumuna karşı yaklaşım pratikleri, insanları alternatif tıba yönelten başka bir sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern hekimlik anlayışına göre hasta değil, hastalık kavramı ön plandadır. Hastadan alınan dönütlere göre genel hastalık sağaltma ilaçlarından yazılmaktadır. Dolayısıyla hastaya verilen reçete aynı hastalığa sahip kişilere de yazılmaktadır. Bir başka husus, modern tıp; halk hekimliğinin aksine hastayı bir bütün olarak algılamamaktadır. Halk hekimliğinde; hastanın hekimle diyalogunu kendine özgü bir dilbilgisi ve tarzla başlatılan 'neyiniz var?' sorusunun yerine modern tıpta 'nereniz ağrıyor' sorusunu ortaya koyan değişim hekim ile hasta arasındaki dolayısıyla tıbbi müdahalenin tüm düzeylerindeki yeniden

düzenlemeyi göstermesi açısından örnek teşkil etmektedir (Foucault, 2002: 17-32).

Geleneksel tıp yaklaşımlarının hastalık sürecini art ve eş zamanlı olarak ele alması, sağaltma pratiklerinin oldukça işlevsel olması yönüyle son yıllarda alternatif tıp yöntemlerine karşı bir eğilim söz konusudur. Bununla birlikte modern tıbbın kimyevi ilaçları, insanları doğal ilaçlara ve doğal yöntemlere yönelmesinde bir başka unsur olduğu düşünülmektedir. Modern tıbbın yükseldiği dönemde ötelenen kocakarı ilaçları bugün geleneksel, tamamlayıcı veya alternatif tıbbın temel bilgi kaynaklarına dönüşmüştür (Özdemir, 2018: 6). Ülkemizde, 27 Ekim 2014'te yayınlanan yönetmelikte; akupunktur, apiterapi, fitoterapi, hipnoz, sülük uygulaması, homeopati, karyopraktik, hacamat, larva uygulaması, mezoterapi, osteopati, ozon tedavi, refleksoloji, müzik terapi, proloterapi alternatif tıp sağaltma tekniği olarak tanımlanmıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr>) . Günümüzde alternatif tıp altında parpilama (vücuttan kan akıtma yoluyla tedavi) hacamat, sülük tedavisi, akupunktur ve refleksoloji gibi pek çok geleneksel uygulama insanlar tarafından tercih edilmektedir (İrgil, 2014: 13).

Dünyada ise özellikle Uzakdoğu geleneksel tıp yaklaşımları oldukça popüler bir biçimde tercih edilmektedir. Özellikle Ayurveda'nın insanı doku, organ, akciğer gibi tek yönlü değil, tüm organlarıyla ve dokularıyla fiziksel bedeniyle, ruhsal yapısıyla, bilinç düzeyiyle hatta yaşadığı ortamla ve makrokozmosla bir bütün olarak ele alan, her organ, doku ve sistemin kendine özgü titreşimleri olduğundan hareketle titreşim ve ısı yöntemiyle vücudun kontrol edilmesine dayanan öğretisi (Saraç, 2004: 22- 66), bugün birçok insan tarafından tercih edilmektedir. Bugün Sri Lanka gibi ülkelerde alternatif tıp okulları açılmaktadır. Modern tıbbın çözüm bulamadı hastalık durumu karşısında, hastalarını alternatif tıba yönlendirip alternatif tıbbı tavsiye etmektedirler. Bugün gelinen son noktada yaygın kabul edilen görüş; modern tıbbın başarısız olduğu yerlerde alternatif tıbbın başka bir ifadeyle geleneksel hekimliğin tavsiyesi hususundadır. Dolayısıyla gelenek, teknolojik değişmelerle birlikte değişen dönüşen geleneksel dinamik yapının işlevsel olduğu ölçüde geleceğe aktarıldığı ve değerli olduğu (Özdemir, 2017: 207-208) paradigmasını doğrulamaktadır.

3. Tıpta Yapay Zekâ Hekimliği Dönemi ve Geleneksel Hekimlik

Su ve buhar gücünün makine tezgahlarında kullanılmasıyla başlayan teknoloji devrimi; 20.yy'ın hemen başında elektrik enerjinin üretimde kullanılmasıyla ikinci pragmatik sıçramasını gerçekleştirmiş; 20.yy'ın ikinci yarısında elektronik ve bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle birlikte farklı bir boyuta evrilmiş; 21.yy'ın ilk çeyreğine doğru ise yeni nesil birbirleriyle iletişim kurabilen karmaşık sistemleri yönetebilen yapay zeka teknolojileriyle birlikte saptanamaz boyutlara ulaşmıştır (Kılıç; Alkan, 2018).

Çoğu kez AI (Artificial Intelligence) olarak da anılan yapay zeka; insanın müdahalesini veya kontrolünü gerektiren çok çeşitli ve karmaşık görevleri, insan

yeteneğinin ötesinde bir hız ve güvenilirlikle yerine getirebilen robotikler; bir meslek grubunun tüm bilgi ve deneyimlerini bir bilgisayar paketi halinde kodlamayı amaçlayan uzman sistemler; insan beyninin davranışlarını elektronik bir cihaz vasıtasıyla taklit etmeye çalışan ve bunları sezgi yoluyla çözümlenmeyi amaçlayan 'Us' üzerine eğilmektedir (Penrose, 1999: 11-12). Bu bağlamda yapay zekâ; insan beyninin sinir ağlarını taklit eden bilgisayar programları sayesinde beden sağlığını çözümlen bir sistem olduğu ifade edilebilmektedir. Birçok farklı disiplinlerde kullanılan yapay zekâ yaklaşımlarının birisi de tıp alanında kullanılan yapay zekâ programlarıdır. Tıp alanında; uzman sistemler, bulanık mantık, yapay sinir ağları ve genetik algoritmalar kullanılmaktadır.

Son yıllarda tıpta kullanılmaya başlanan yapay zekâ sistemleri; bir uzman veya kişinin yapabildiği tasarım, planlama, teşhis etme, yorumlama, özetleme, genelleme, kontrol etme ve tavsiyelerde bulunma gibi işlemleri tek başına yapabilmektedir. Tıp alanındaki uzman sistemlerin yakın zamanda klinik teşhis işlemlerini gerçekleştirebilecek ve tedavi önerilerinde bulunabileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda yapay zekâyla birlikte hastaya gönderilen sinyaller sayesinde hastanın; semptomları ve işaretleri, en çok acı veren bölge, yaşı cinsiyeti ve hastanın tıbbi öyküsü tespit edilebilmektedir (Demirhan vd, 2010: 32-39)

Yakın gelecekte uzman doktorlardan ilkyardım görevlilerine kadar yapay zekanın aktif olacağı varsayılmaktadır. Yapay zekanın teşhis ve tedavi sürecinde hızlı ve doğru karar verebilmesi bununla birlikte derin öğrenme algoritmaları sayesinde teşhis konusunda son derece büyük ilerlemeler kaydetmiş olacağı öngörüsü; hastalıkların doğru bir şekilde tespit edilmesi için yıllarca tıp eğitimi almalarına rağmen çoğu zaman yetersiz kalan doktorların mesleğini elinden alacak gibi gözükmektedir. Bu bağlamda yapay zekâ hekimliğinin gelişebilmesi için doktorların incelediği bütün teşhis bilgilerinin dijital ortama aktarılması gerekmektedir. Bugün yapay zekâ yüklenen veriler sayesinde; bilgisayarlı tomografi taramalarını analiz ederek akciğer kanseri ve felç teşhisinde, elektrokardiyogramları analiz ederek ani kalp krizi riskini belirlenmesi, deri görüntülerinin analiz edilerek lezyonların sınıflandırılmasında, göz görüntülerinin analiz edilerek diyabetin saptanmasında yapay zekâ hekimliğinden yararlanılmaya başlandığı ifade edilmektedir. Yapay zekâ hekimliği aynı zamanda, insanların fiziki durumlarının yanı sıra ruhsal durumları hakkında da dijital verileri, etkileşimleri, ses tonlarını, yüz ifadelerini analiz ederek psikolojik sorunların teşhisinde yakın gelecekte etkin olacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte farklı hastaların ilaçlara ve tedavilere farklı tepkiler vermelerinden dolayı yapay zekâ hekimliği kişiye özel tedavi, terapi ve ilaçlar önerebileceği varsayılmaktadır (<https://www.healthcareitnews.com>).

Modern tıpta birlikte hasta ve hastalığı kabul etme bakımından tek tip tedavi yöntemi uygulanırken yapay zekâ hekimliğiyle birlikte tıpkı geleneksel hekimlikte olduğu gibi hasta özel ve biricik kabul edilmektedir. Bununla birlikte modern hekimlikle

birlikte ötelenen halk hekimliğinin şaşırtıcı bir biçimde yapay zekâ hekimliğiyle benzerlik teşkil ettiği görülmektedir. Her şeyden önce yapay zekâ hekimliği ve halk hekimliği hastalık oluşmadan önleyici bir işleve sahiptir. Her iki uygulamanın da hastaya yaklaşımı bütüncüdür. Her ikisi de doğadan beslenir. Halk hekimliği, doğadaki doğrudan gözlemleri sonucu sağaltma pratiklerini zenginleştirirken; yapay zekâ hekimliği ise doğadaki algoritmaların hesaplanmalarından yararlanmaktadır. Her ikisi de sezgiseldir. Geleneksel hekimliğin kimi uygulamalarında vücudun titreşimleri sezgisel ölçülür, yapay zekâ hekimliği de hastalığı tespit ederken yüklenen verilerden hareketle bulanık mantık algoritmalarına bağlı sezgisel karar verir. Geleneksel hekimlik, yüzyıllar boyunca doğanın gözlemlenmesi sonucu elde edilen deneyimler toplamıdır. Dolayısıyla geleneksel hekimliğin deneyimleri ampirik verilerden oluşmaktadır. Yapay zekâ hekimliği sağlık alanında uygulanan bütün girdi ve çıktıları veri madenciliği bağlamında bünyesinde toplar ve deneyim esaslı çalışır.

Başka bir bağlamda geleneksel hekimliğin durumu, giyilebilir teknolojiyle birlikte yakın bir gelecekte tamamen geleneksel hekimliğin yaşam öğretilerine dayalı çalışan söz gelimi Ayurveda gibi programların, taşınabilir teknolojiden hareketle bir kol saati hüviyetinde insanın sağlığını anbean takip eden bir tür uyarıcı veya önleyici mahiyetinde geleneksel tıp sisteminin icat edileceği, şimdi değilse bile yakın gelecekte insan hayatının tam merkezinde olacağı tahmin edilmektedir. Dolayısıyla geleneksel hekimliğin; hasta ve hastalığa bütüncül yaklaşabilen öğretisi, hastayı biricik ve özel kabul etmesi, sağaltma pratiklerinin çeşitlilik göstermesi, modern tıbbı nazaran daha esnek olması, hepsinden de öte işlevsel olması hususunda yapay zekâ hekimliğiyle birlikte tıpkı modern hekimlik döneminde olduğu gibi yapay zekâ hekimliğinde de yeniden kurgulanarak kendine bir yer açacağı düşünülmektedir.

Öte yandan genelinde yapay zekâ teknolojilerinin özelinde yapay zekâ hekimliğinin makine öğrenimine dayalı olması, başka bir ifadeyle psikik bir varlık olmaması; yapay zekâ ve türevlerinin en büyük zaafı olarak görülmektedir. Hayal edemeyen bir robotun statik kalacağı da aşikâr gözükmemektedir. Bu bağlamda veri madenciliğine, veri yığınına dayanan yapay zekâ hekimliğinin geleceği; onu üreten geliştiren, düşünen, hayal eden insanoğlunun zihin dünyasında şekillenecektir.

2. SONUÇ

Başlangıçtan günümüze hekimliğin tarihine baktığımız zaman, geleneksel, modern ve yapay zekâ hekimliği olmak üzere üç halka etrafında kronolojik olarak sağaltma pratiklerinin insan hayatında hakim olduğu görülmektedir. Makalede, I.Sanayi inkuilabından sonra makine teknolojilerinin insan hayatına egemen olmasına bağlı olarak geleneksel tıbbın teknolojik değişimler bağlamında seyri izlenmiştir. Bu bağlamda; geleneksel hekimliğin nesilden nesile aktarılan doğadaki ampirik gözlemlerinin uygulamaya dökülmesi sonucu işlevsel olduğu ölçüde aktarılan çoğu zaman inançlarla

örülü yapısı; modern hekimlikle birlikte etki-etkilenme bağlamında birtakım değişim ve dönüşümlere tabi tutulduğu görülmüştür. Her şeyden önce halk hekimliğinin modern hekimlikle birlikte hem 'gösteren' hem 'gösterilen' unsuru değişerek 'Alternatif tıp' adı altında modern literatürde bir yer bulduğu değerlendirilmiştir. Halk hekimliğinde, hasta ve hastalık kavramları bir bütün olarak kabul edilirken modern hekimliğin dar manada uzmanlaşmaya dayalı ayrıştırıcı paradigması sonucunda hasta ve hastalık kavramları parça perspektifiyle ele alındığı yorumlanmıştır.

Diğer yandan yapay zekâ hekimliği ile geleneksel hekimliğin kimi özelliklerinin benzerlik teşkil ettiği ortaya konulmuştur. Bu bağlamda yapay zekâ hekimliği tıpkı geleneksel hekimlikte olduğu gibi hasta ve hastalık süreçlerini bütüncül bir bakış açısıyla tahlil ettiği ve geleneksel hekimliğin yüzyıllar boyunca deneyimler sonucu biriken belleğinin benzeri yapay zekâ hekimliğinde 'veri madenciliği'ne dayanan belleğiyle büyük oranda örtüştüğü, geleneksel hekimliğin dokunmaya dayalı sezgisel sağaltma pratiğiyle yapay zekâ hekimliğinin derin öğrenmeye dayalı sezgisel sağaltma pratiğiyle benzerlik teşkil ettiği değerlendirilmiştir. Bu bağlamda yakın gelecekte geleneksel hekimliğin hastayı bütüncül kabul eden öğretisi ve felsefesiyle çalışan giyilebilir teknolojilerin icat edileceği bir zaman diliminde geleneksel hekimlik ve yapay zekâ hekimliğinin somut yaşamda da bütünleşeceği öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arseculeratne S N (2002). Interactions between Traditional Medicine and 'Western' Medicine in Sri Lanka Social Scientist, 30 (5/6) (May - Jun), 4-17.
- Bayat F (2006). Ana hatlarıyla Türk şamanlığı. Ötüken Neşriyat AŞ, 307.
- Demirhan A, Kılıç Y A & İnan G (2010). Tıpta Yapay Zeka Uygulamaları, Yoğun Bakım Dergisi, sayı 9, 31-41.
- Foucault M (2002). Kliniğin Doğuşu (Çev. İnci Malak Uysal). Ankara: Epos.
- İrgil C (2014). Geleneksel Türk Halk Hekimliği. Bursa Köylerinde Halk Hekimliği, Uygulama Örnekleri ve İnanışları-I. (Edit. Cengiz Bütün vd.). Somut Olmayan Kültürel Miras. Bursa Büyükşehir Belediyesi.
- Kaplan M (2011). Halk Tıbbının Kökenleri: Teşhisten Tedaviye Din ve büyü ilişkisi. Millî Folklor, 23(91).
- Kılıç S & Alkan R M (2018). Dördüncü sanayi devrimi Endüstri 4.0. Dünya ve Türkiye değerlendirmeleri. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-49.
- Mansur A (2016). Şaman Gözü. İstanbul. Destek Yayınları.

Mat A (2010). Bitkiden İlaça Hepsinin Bir Öyküsü Var. İstanbul. Kültür Yayınları.

Öger A & Gönel T (2011). Uygur Türkleri Arasında Şamanlar ve Tedavi Yöntemleri. *Turkish Studies*, 6(4).233-248.

Özdemir N (2018). Geleneksel bilgi ve kültür ekonomisi. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 18(1), 1-28.

Penrose R (1999). Bilgisayar ve Zeka-Kralın Yeni Usu 1. Tübitak Yayınları, Kavaklıdere/Ankara.

Saraç E (2004). Ayurveda. Sağlıklı ve Uzun Yaşamın Sırları. Doğan Kitapçılık.

Şener C (2003). Şamanizm: Türkler'in İslamiyet'ten önceki dini. Etik Yayınları.

İnternet Kaynakları

URL-1

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/yonetmelik/7.5.20164-ek.pdf>.

[Erişim Tarihi: 02.11.2018].

URL-2

<https://www.healthcareitnews.com/>.

[Erişim Tarihi: 05.11.2018].



© Author(s) 2020.

This work is distributed under <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>